

Stand van de Leisure

...Cijfers, grafieken en duidingen uit de Leisure-sector

Sonny Duijn
Sector Economie
Retail & Leisure

Sector Advisory
februari 2017

Stand van Leisure – Gunstige conjuncturele ontwikkelingen, sector groeit door

28 februari 2017

Inhoudsopgave

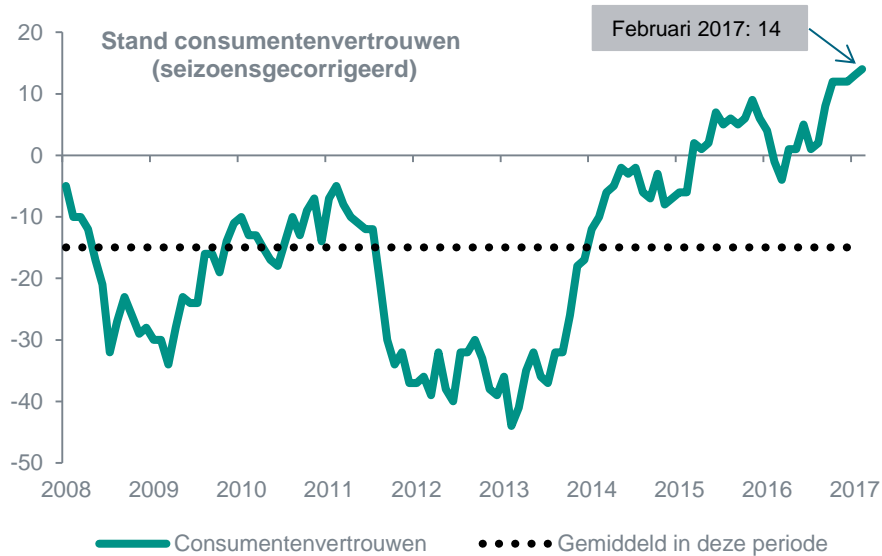
sheet

1	Vertrouwen en bestedingen		▶ Consumentenvertrouwen en consumentenbestedingen	3
2	Overige macro-indicatoren		▶ Werkloosheid, woningmarkt, faillissementen, koopkracht	4
3	Sectorbeeld		▶ Omzet binnen Leisure flink gegroeid in 2016	5
4	Uitgelicht		▶ Uitgelicht: meer groei in het vat voor hotelmarkt	6
5	Actualiteit		▶ In het nieuws, de afgelopen tijd	7, 8
6	Economische vooruitzichten		▶ Laatste prognose van ABN AMRO Economisch Bureau	9
7	Insights		▶ Laatste berichten op Insights	10
	Appendix		▶ <i>Contactgegevens, disclaimer en extra informatie</i>	11

1 Consumentenvertrouwen en consumentenbestedingen

Consumentenvertrouwen op hoogste punt sinds augustus 2007

- ▶ De consument blijft zeer positief. Het consumentenvertrouwen steeg in februari naar een seizoensgecorrigeerde score van 14: het hoogste punt sinds augustus 2007, toen dezelfde score werd behaald.
- ▶ Consumenten waren zeer positief in hun oordeel over de economische situatie, maar waren voorzichtiger over hun eigen portemonnee. Dat beeld is in lijn met wat we vorig jaar zagen. Wel ziet men de huidige periode als zeer gunstig om grote aankopen te doen.
- ▶ De consumentenbestedingen stegen in december met 2,5% ten opzichte van dezelfde maand een jaar eerder, gecorrigeerd voor koopdageffecten. De uitgaven aan duurzame producten (als meubels en kleding) stegen met 6,1%, de uitgaven aan diensten (als horeca en gasrekeningen) stegen 1,7%.

Consumentenbestedingen totaal

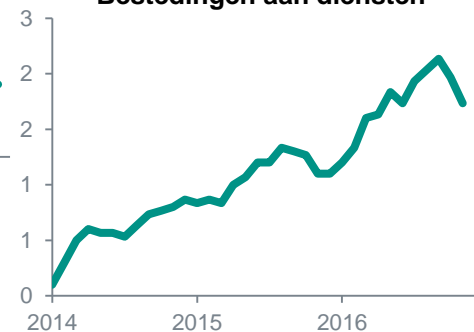
Bestedingen duurzame producten

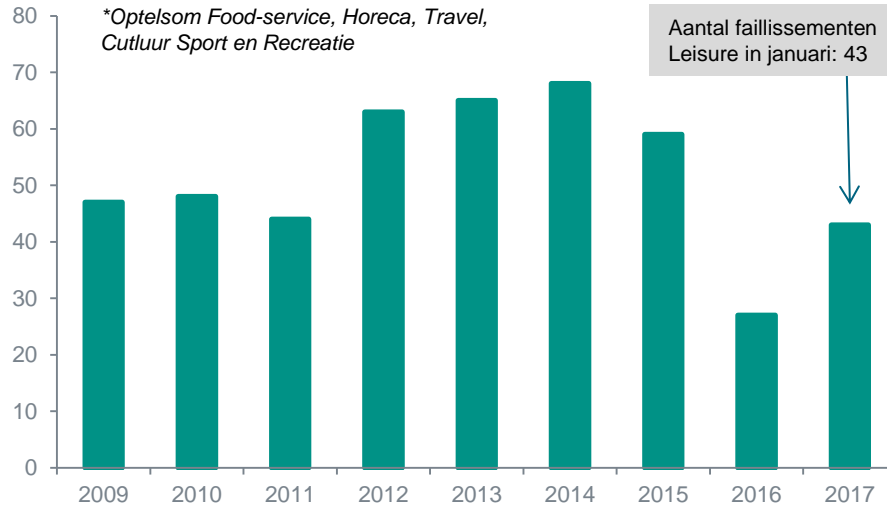
Uitgaven aan voeding

Bestedingen aan diensten

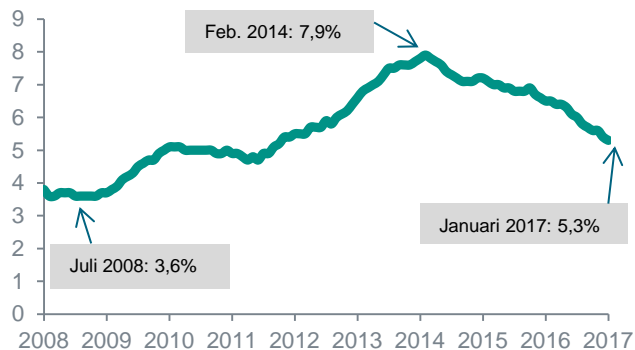

Extra faillissementen van eet- en drinkgelegenheden in januari 2017

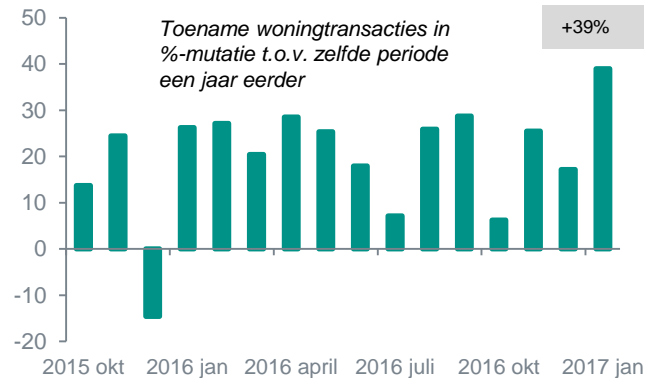

- ▶ In januari waren er **43 faillissementen** in de sector Leisure. Dit is meer dan in dezelfde maand een jaar eerder. De extra faillissementen kwamen voornamelijk vanuit de eet- en drinkgelegenheden.
- ▶ Let wel: Dit is een cijfer over slechts één maand. Vorig jaar lag het aantal faillissementen in de Leisure-sector duidelijk onder het niveau van 2015 en voorgaande jaren.
- ▶ De overige economische indicatoren laten **positieve signalen** zien: de werkloosheid is iets gedaald en het aantal woningtransacties is toegenomen. Wij verwachten ook voor 2017 een toename van de transacties op de huizenmarkt (en een stijging van de huizenprijzen), maar wel in een veel lager tempo dan in 2016.

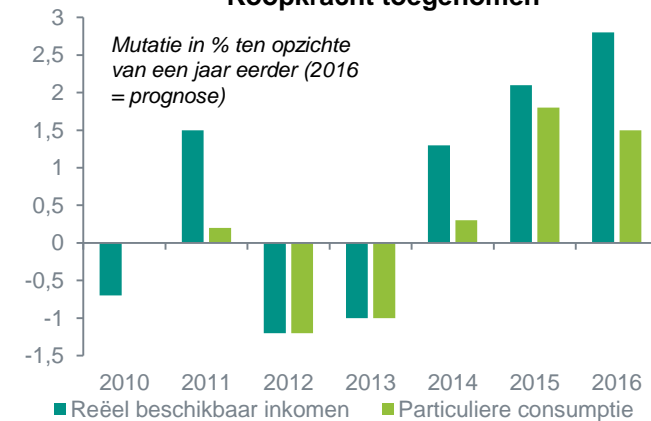
Werkloosheid (als % beroepsbevolking)

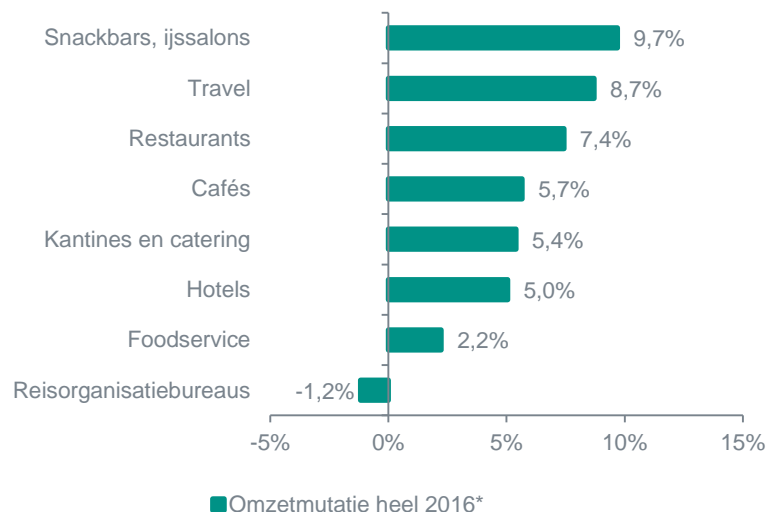
Stevige toename woningtransacties

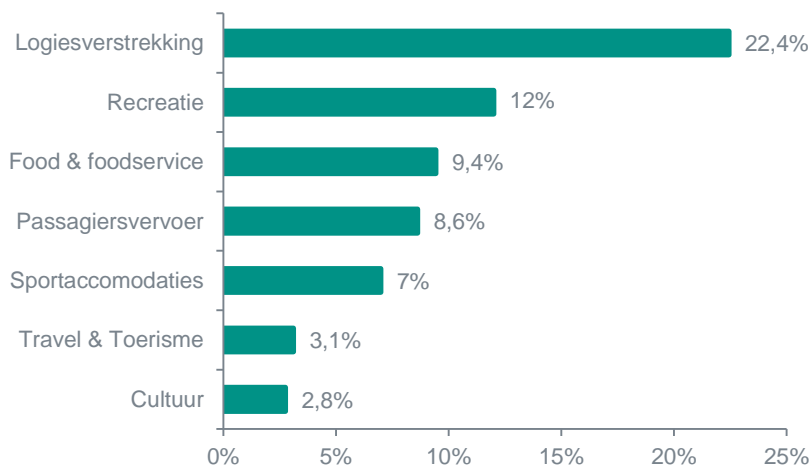
Koopkracht toegenomen

Omzet Leisure-sector gegroeid in 2016

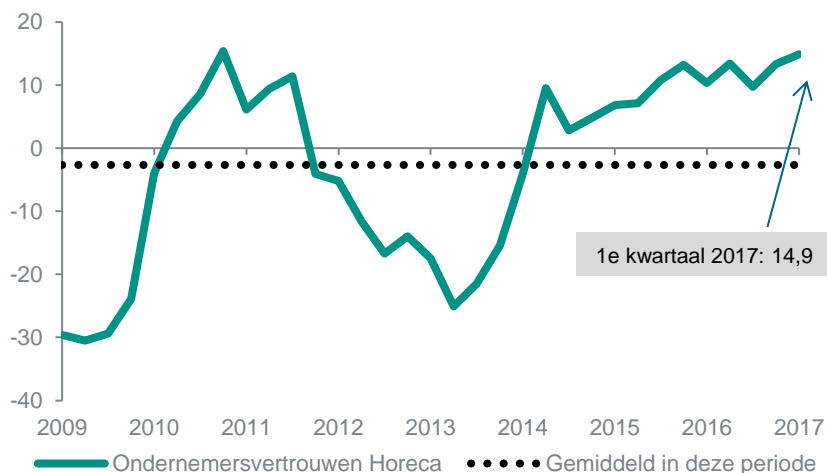

Operationele winstmarges binnen Leisure **

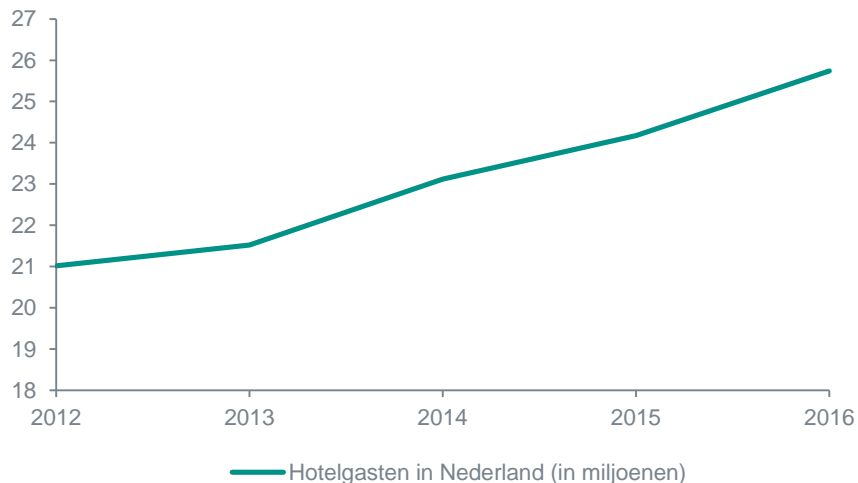

- ▶ De Leisure-sector groeide vorig jaar hard, onder meer in de horeca. Zo wisten hotels 5% in omzet te plussen en restaurants 7,4%. Onder meer de horeca groeit hard, mede dankzij flinke prijsverhogingen.
- ▶ De flinke omzetstijgingen komen voort uit het hoge consumentenvertrouwen, de groei van het toerisme en het aantrekken van de bestedingen. Cafés zitten ondanks de forse omzetstijging nog wel 2% onder précrisisniveaus.
- ▶ Het vertrouwen onder horeca-ondernemers bevindt zich op het hoogste niveau sinds het vierde kwartaal van 2010. De groei van bestedingen speelt hierbij een rol.

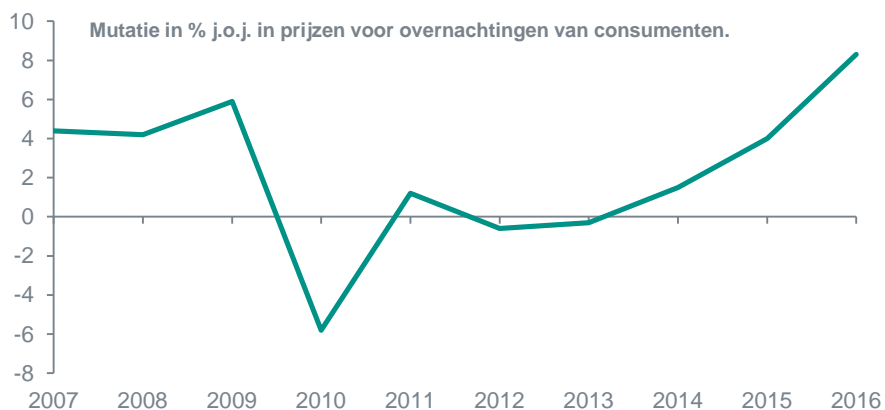
Vertrouwen horeca-ondernemers hoogst sinds eind 2010

Publicatie: meer groei in het vat voor hotelmarkt, mede dankzij fikse groei toerisme

Stijging prijs hotelovernachting in 2016

- ▶ De omzet van de hotelbranche stijgt naar verwachting in 2017 met 3%, mede dankzij de forse toename van het toerisme en hogere kamerprijzen.
- ▶ Het aantal hotelgasten in Nederland groeide vanaf 2012 met 23%. Bijna de helft van het toerisme komt uit het buitenland, de rest betreft binnenlands toerisme.
- ▶ De economische groei in grote herkomstlanden als Duitsland en de VS, de opkomst van stedentrips in Europa en de groei van de wereldbevolking jagen het toerisme aan.
- ▶ Er zijn echter wel risicofactoren. Zo kan een ongeordende Brexit zorgen voor een daling van het toerisme uit het VK, ook een groot herkomstland.
- ▶ Veel interesse in Amsterdamse hotelmarkt van hotelketens en investeerders uit onder meer Duitsland en het Midden-Oosten. De hoofdstad blijft een blikvanger, het toerisme neemt er zeer fors toe. Dat geldt bijvoorbeeld ook in Rotterdam.
- ▶ In Amsterdam ligt de kamerbezetting rond de 82%.* In Noord-Hollandse hotels buiten de hoofdstad is dit 65%. Hotels in Zeeland (ook 65%), Zuid-Holland en Overijssel (60%) is de gemiddelde bezettingsgraad ook relatief hoog. De overige provincies behaalden bezettingsgraden van 53% tot ruim 56%. De bezettingsgraden van hotels aan de kust zijn relatief hoog: gemiddeld 64%.

Een greep uit het nieuws in de afgelopen periode

Opkomst van cider op terras verwacht in 2017**Airbnb koopt site die villa's verhuurt****Beroep van kok lastiger in te vullen****Award-regen voor campings en parken in het Vechtdal**

Een greep uit het nieuws in de afgelopen periode

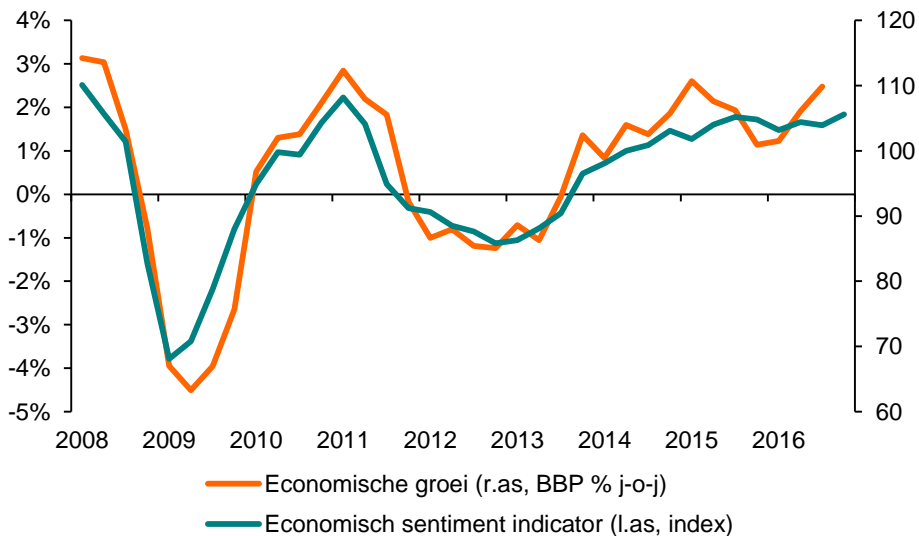
KLM test technologie voor gezichtsherkenning2016 topjaar voor crowdfunding in cultuursectorDe meest bijzondere cafés van LondenFinanciële situatie sportverenigingen achteruit

6 Macro-economie - Nederland

Prognose voor Nederlandse economie is verhoogd

	2015	2016	2017	2018
BBP	2,0	2,1	2,4	1,9
Particuliere consumptie	1,8	1,7	2,1	1,5
Overheidsconsumptie	0,2	0,8	1,1	1,3
Investeringen	9,9	4,8	3,0	3,0
Uitvoer	5,0	3,5	4,1	4,2
Invoer	5,8	3,7	4,5	4,5
Consumentenprijzen (CPI)	0,6	0,3	1,6	1,6
Consumentenprijzen (HICP)	0,2	0,1	1,1	1,6
Lonen particuliere sector	1,2	1,7	1,8	2,0

- ▶ Veel indicatoren van het ondernemersvertrouwen zijn de laatste maanden flink verbeterd in Nederland. Sommige indicatoren liggen bovendien ruim boven hun langtermijngemiddelde of ruim boven het omslagpunt tussen krimp en groei. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de ISM-inkoopmanagersindex in de VS, de Duitse Ifo-index en de Economisch-Sentimentindicator in de eurozone.
- ▶ Bij een aanhoudende stand van de leidende barometers zou de economische groei dit jaar hoger kunnen uitvallen dan onze huidige prognose – ook als de economische groei na het eerste kwartaal zou terugvallen
- ▶ In Nederland laten de ‘barometers’ eveneens een opvallende stijging zien. Dat geldt vooral voor de inkoopmanagersindex (PMI) voor de industrie en de Economisch-Sentimentindicator (ESI). In december is de PMI verder gestegen naar 56,5 – ruim boven de ‘50’, de waarde die de omslag markeert tussen krimp en groei. Het cijfer is hoger dan de vergelijkbare cijfers in.
- ▶ Zowel de recente stijging van de indicatoren van het ondernemersvertrouwen als de huidige niveaus doen vermoeden dat de economische groei (jaar-op-jaar) in het laatste kwartaal van 2016 hoger was dan in de zomer – en dat de groei mogelijk in het eerste kwartaal van dit jaar verder oploopt. Dat is positiever dan de huidige ABN AMRO ramingen. Het was voor ABN AMRO reden om de prognose voor de BBP-groei in 2017 te verhogen naar 2,4% (van 1¾%).

Laatste Leisure-berichten op [Insights.abnamro.nl/leisure](https://insights.abnamro.nl/leisure)

The screenshot shows the website's header with 'Insights' and a search bar. A navigation menu includes 'Economie', 'Sectoren', 'Grondstoffen', 'Nieuwsbrief', and 'Contact'. The main content area features a large image of a Ferris wheel at sunset. To the right of the image is the article title 'Leisure' and a short text snippet: 'Consument ziet het zonnig in De verschillende branches richten zich op vakant recreatie, horeca en cultuurbeleving. Door de stei consumentgerichte activiteiten is de sector Leisur conjunctuurgevoelig. Koopkracht en consumentenvertrouwen zijn doorslaggevend voc beslissing van consumenten om geld uit te geven hun vrijetijdsbesteding. Huishoudens geven dit ja: ruim 6 duizend euro uit aan ontspanning. Dat kon neer op 18 procent van de totale bestedingen.'

Below the image is a 'BRANCHES' section with a grid of links:

- > Attractieparken en dierentuinen
- > Campings en vakantieparken
- > Foodservice
- > Hotels
- > Kunst en cultuur
- > Restaurants
- > Travel

At the bottom, there are two article teasers:

- PUBLICATIE, 02 FEB 2017**
Meer groei in het vat voor de hotelmarkt
DOOR: SONNY DUIJN
- COLUMN, 01 JAN 2017**
Meer winst dankzij extra's voor de gast
DOOR: STEF DRIESSEN

- ▶ [Meer groei in het vat voor de hotelmarkt](#)
- ▶ [Meer winst dankzij extra's voor de gast](#)
- ▶ [Aanbod op maat kan inkomsten sportclubs versnellen](#)
- ▶ [Relatiemanager zoekt ondernemer achter de cijfers](#)
- ▶ [A la carte-pricing wordt norm in de sport](#)
- ▶ [Brussel flirt met creatieve industrie](#)

ABN AMRO Sector Advisory

	Sander van Wijk	<i>Hoofd Sector Advisory</i>	sander.van.wijk@nl.abnamro.com				
	-----	<i>Hoofd Sector Research</i>					
	Maria Gambin Andres	<i>Secretaresse</i>	maria.gambin.andres@nl.abnamro.com				
Industrie	David Kemps	<i>Sector Banker</i>	david.kemps@nl.abnamro.com	Retail	Henk Hofstede	<i>Sector Banker</i>	henk.hofstede@nl.abnamro.com
	Casper Burgering	<i>Sector Econoom</i>	casper.burgering@nl.abnamro.com		Sonny Duijn	<i>Sector Econoom</i>	sonny.duijn@nl.abnamro.com
	Roderick Vos	<i>Sector Analist</i>	roderick.vos@nl.abnamro.com		Saskia van de Scheur	<i>Sector Analist</i>	saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com
Bouw	Petran van Heul	<i>Sector Banker</i>	petran.van.heul@nl.abnamro.com	Leisure	Stef Driessen	<i>Sector Banker</i>	stef.driessen@nl.abnamro.com
	Madeline Buijs	<i>Sector Econoom</i>	madeline.buijs@nl.abnamro.com		Sonny Duijn	<i>Sector Econoom</i>	sonny.duijn@nl.abnamro.com
	-----	<i>Sector Analist</i>			Saskia van de Scheur	<i>Sector Analist</i>	saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com
Transport & Logistiek	Bart Banning	<i>Sector Banker</i>	bart.banning@nl.abnamro.com	Food	Rob Morren	<i>Sector Banker</i>	rob.morren@nl.abnamro.com
	Madeline Buijs	<i>Sector Econoom</i>	madeline.buijs@nl.abnamro.com		Nadia Menkveld	<i>Sector Econoom</i>	nadia.menkveld@nl.abnamro.com
	-----	<i>Sector Analist</i>			Martijn Leguit	<i>Sector Analist</i>	martijn.leguit@nl.abnamro.com
TMT	Steven Peters	<i>Sector Banker</i>	steven.peters@nl.abnamro.com	Agrarisch	Pierre Berntsen	<i>Sector Banker</i>	pj.berntsen@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	<i>Sector Econoom</i>	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Jan de Ruyter	<i>Sector Banker</i>	jan.de.ruyter@nl.abnamro.com
	Frederieke van Oppen	<i>Sector Analist</i>	frederieke.van.oppen@nl.abnamro.com		Nadia Menkveld	<i>Sector Econoom</i>	nadia.menkveld@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters	<i>Sector Banker</i>	han.mesters@nl.abnamro.com		Martijn Leguit	<i>Sector Analist</i>	martijn.leguit@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	<i>Sector Econoom</i>	kasper.buiting@nl.abnamro.com				
	Frederieke van Oppen	<i>Sector Analist</i>	frederieke.van.oppen@nl.abnamro.com				

Voor meer sectorkennis, zie abnamro.insights.nl

en volg ons op

via [ABNAMROSectorkennis](https://twitter.com/ABNAMROSectorkennis)

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the sector developments in the Netherlands. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© ABN AMRO, 2017

Teksten zijn afgesloten op 16 februari 2017